

CESTA DĚTÍ K LOUTKÁM?

LOUTKA JAKO HRAČKA

Každá panenka, plyšový medvídek či látkový králík je vlastně figurální loutka, ke které si dítě vytváří vztah a s níž jedná jako s živou bytostí, takže objekt-předmět (panenka...) se přinejmenším v očích a myslí toho, kdo si hraje, mění v subjekt-"živou bytost" (člověka, zvíře, fantazijní bytost).

Někdy jen vztahem, který vůči panence či medvídkovi cítí - je mu ho líto, má na něj zlost...

Někdy projeví svůj vztah aktivně - pohladí ho, pohoupe nebo mu dá pohlavek.

Někdy ho umístí do statického vztahu k okolí - a medvídek pak jí z talíře, čte nebo kouká z okna.

Někdy jím napodobí pohyb živé bytosti - medvídek jde, dělá kotrmelce, skáče.

A někdy dokonce napodobí medvídkem jednající živou bytost, usilující o dosažení jakéhosi cíle. (K divadlu chybí už jen divák.)

Napodobivost mají v genech snad všichni tvorové. Koťata si hrají na lov, štěňata na zápas, děti na maminku nebo na pana učitele. Napodobivou podstatu má velká část her - dokonce i honička, schovávaná nebo šachy. U lidí je napodobivá hra součástí jejich lidské přirozenosti. Zčásti jde jen o potěšení, zčásti o přípravu na reálné aktivity, někdy i o rituál, jehož cílem je napodobované skutečnosti ovlivnit, jindy o potřebu něco legračního či strašného ostatním předvést.

Napodobivostí se nemyslí naturalistické kopírování vnější podoby skutečnosti, nýbrž reflexe světa ve vidění a cítění toho kterého člověka a v jazyce prostředků, které používá. Ostatně skutečnost nekopíroval ani pravěký člověk v Altamiře - jeho kresby, ač dokonalé, jsou stylizací, výběrem relevantních znaků. Také onen kráčeující či skákající medvídek nejde tak, jako opravdový medvěd či člověk - jde tak, jak mu jeho materiál a technologie dovolí a jak to vidí ten, kdo (si) s ním hraje: medvídkův skok může být dvoumetrový nebo přes celý pokoj... Míra konkrétnosti či abstraktnosti (zobecnujícího přetvoření napodobované skutečnosti) i jejího chápání ze strany vnímajícího je velmi různá: když si kotě hraje se zavěšeným papírkem, můžeme v tom vidět hru s myšlí, nebo prostě jen radost z pohybu, stejně jako v Smetanových tónech můžeme slyšet zvuk zurčící Vltavy, nebo jen lahodný, obsahově abstraktní sled a souzvuk tónů, byť u skladatele představou řeky vyvolaný.

Proč o tom mluvím v souvislosti s hraním si a ne až s uměním? Protože začátek je vždy v hře o sobě a pro sebe: pochybuji že pravěký malíř zval svou tlupu na vernisáž, aby se podívala, co vytvořil, stejně

DIVADLO
jaro '16
PRODĚTI

jako to nedělal středověký zbrojnoš ryjící si obrázek do stěny hradní strážnice a jako to nedělá ani dnešní dítě - dokud ho to nenaučíme.

Hádám, že původem loutky nejsou rituální náboženské obřady, ani loutkové divadlo, že ještě před nimi fungovala figurka (třeba jen kousek upraveného dřívka, kosti nebo kamene) jako dětská hračka. Nemohu to dokázat - stejně jako nelze dokázat opak - ale analogie u přírodních národů ukazují, že nápodoba živých bytostí panenkami... prostě k dětem patří odjakživa.

Jaký vztah mají děti k loutkám jako k hračkám? Jednoznačně kladný. V tomto směru děti cestu k loutkám hledat nemusejí.

LOUTKA V RUKOU PEDAGOGA, TERAPEUTA, OBCHODNÍKA ČI ŠAMANA

Onu napodobivou hru - konkrétně (s) loutkou - můžu i někomu ukázat a zapůsobit tak na něj: upoutat ho, přimět k něčemu, přesvědčit, uklidnit či potěšit.

Jedním z důležitých činitelů loutky je při tom efekt externalizace - zvněšnění: to, že sdělení nepřichází od jeho skutečného původce (pedagoga, terapeuta, obchodníka, šamana či kněze ale i herce). Externalizace vyčleňuje sdělení mimo toho, kdo je ve skutečnosti provádí a to přichází jakoby odjinud - od nezaujatého subjektu, jímž je dítěti blízký, milý, je neohrožující "panáček", který snad ani nemůže mít jakékoli vedlejší úmysly.

Namísto toho, aby s člověkem komunikoval učitel, terapeut, šaman, obchodník či herec, který loutku (většinou dokonce zjevně) ovládá a uvádí do akce, komunikuje s ním zdánlivě sama loutka a ta může navazovat vztah nezatížený tím, kdo ji využívá. Sdělení je tedy jaksi "objektivizováno", vyčleněno, odděleno od jeho skutečného původce.

Jak naznačeno, funguje to a je využíváno všude, kde se uplatňuje loutka:

- dokonce již při hře-hraní si s loutkou-hračkou si nehraju na něco, nýbrž s něčím, co zároveň sleduji jako něco ode mne odděleného,
- v pedagogice se učitel většinou lépe "domluví" a ovlivní dítě s maňáskem či panáčkem v ruce, než když ho k něčemu "tlačí" sám,
- v terapii získává loutka snáze důvěru dítěte a svou jinakostí nalézá k němu jiné, nové a proto mnohdy účinnější cesty,
- v reklamě neláká člověka zříštný obchodník, nýbrž sám roztomilý panáček - i dospělí věří víc animovaným a kresleným panáčkům reklam než krasavicím, jejichž vlas je pevný a zdravý; natož děti (mimořádně: nejstarší vyobrazení loutky v českých zemích z doby před rokem 1588 je mastičkářem zezadu vedený manekýn),
- ve funkci rituálně-náboženské, když o magických jevech nikdo "nevykládá", ale jsou přímo viditelné nezávisle na hybateli obřadu - šamanu či knězi,
- a vůbec nejčastěji - při sledování loutkového divadla, kde nesledují jakési lidi v rolích, nýbrž loutky, jež svůj vlastní život nemají a jsou se svou rolí "totožné", tedy existují autenticky za sebe.

Děti jsou vůči takovému působení loutky (někdy našťestí, někdy žel) ještě otevřenější než dospělí.

LOUTKA JAKO DIVADELNÍ "HEREC"

Panenko, medvídek nebo králík jsou loutkou jen potenciálně (tak, jako je jí jakýkoli, i nefigurální předmět). Skutečnou loutkou se stává předmět až tehdy, kdy "navazuje" vztahy s okolím a ve vrcholné podobě, když začne "jednat" pro dosažení svých cílů (uvozovky jsou tu proto, abychom si připomněli, že tak nečiní věc, objekt sám, že

vztahy a jednání předmětem napodobuje loutkoherec). Divadelní loutkou tehdy, když je nástrojem sdělování něčeho někomu - divákovi.

Divadelní loutku přijímají, ba vyhledávají děti coby diváci - nejmě v předškolním, ale ještě i v raně školním věku - stejně ochotně jako hračku. Zejména předškolní, ale i raně školní děti mají loutkové divadlo rády a vydrží mnohdy se zájmem sledovat i inscenace bez ducha, bez barvy a vůně. Prostě je baví pozorovat ony mrňavé "tvory", kteří připomínají jejich hračky a rozveselují je už svou pitoreskní velikostí. Hojně se to zneužívá s odůvodněním, že právě to děti chtějí a že jim to stačí.

Loutkové divadlo je pro děti zmenšený svět v podobě, v jaké ho potřebují při svém poznávání vidět: přehledný, uchopitelný, zjednodušený a zvýrazněný, s hodnotově jednoznačným rozdělením typových postav a zřetelným pohybovým repertoárem, který jsou schopny pojmout - tedy svět srozumitelný a vzhledem ke svému zmenšení jakoby i jimi ovladatelný; model světa, nahlédnutý v určitém řádu, navíc většinou v oblíbeném žánru pohádky.

S narůstajícím věkem narůstá i potřeba poznávat svět do větších podrobností, exaktněji a realističtěji a loutka, snažící se iluzivně předstírat skutečnost, se pro děti stává nevěrohodnou, loutka jako prostředek zpodobení skutečnosti jim přestává vyhovovat a jejich zájem o loutky postupně upadá. Neuměla napodobenina života se jim zdá vhodná "jen pro malé" a loutkové divadlo zavrhnou ve prospěch "opravdovějších" druhů umění - především hraného filmu. Hranice tohoto věku se až překvapivě rychle proměňují: zatímco v 50. letech byly podle Mirko Matouška deseti až jedenáctileté děti ještě pravidelnými a nadšenými hosty loutkových představení, dnes je těžiště u předškolního věku s přesahem do mladšího školního věku.

Souvisí to i s tím, co se loutkami většinou hraje - pohádky, tedy žánr, který začíná být pro děti na přechodu raného a staršího školního věku jako informace o světě rovněž nedostatečný, "nepravdivý" - a hlavně jak se hraje - bezobsažná reprodukce založená na iluzivním předstírání skutečnosti.

I starší děti jsou ale ochotny přijímat loutky jako prostředek nezastírané hry, přetvářející obraz skutečnosti ve snaze postihnout, co se může skrývat pod či za jeho vnější tvářností. Nejde-li o "předstírání" iluze, spojené s jednoduchoučkými "pravdami" a jde-li o přiznanou hru či skutečné umění, kritérium věrnosti vnější podobě padá. Jinak řečeno: byla-li loutka nalezena inscenátory jako optimální řešení pro inscenování určité látky, je nepochybně zajímavá pro jakýkoli věk, včetně dospělých - byť je u zmíněného věku narůstajícího realismu nutné překonat apriorní nedůvěru vůči ní. Vše závisí především na kvalitě toho, co se s loutkou hraje a jak se s ní hraje.

Ani jako diváci tedy děti cestu k loutkám hledat nemusejí.

CESTA K HRANÍ LOUTKOVÉHO DIVADLA DĚTMI

Bylo již řečeno, že hravé napodobování je člověku vlastní, že každé dítě už od předškolního věku rádo napodobuje hrou vlastním tělem i s panáčky svět kolem sebe, že za divadlo, tedy i hraní loutkami většinou považujeme až okamžik, kdy je přítomen vnější divák, a že divadlem v pravém slova smyslu míníme stav, kdy "herci" záměrně hrou sdělují něco někomu.

Obecně platí, že dítě (stejně jako dospělý) může hrát divadlo v okamžiku, kdy dokáže plně vstoupit do fiktivní situace, v níž svým tělem nebo loutkou dokáže existovat - tedy být plně v roli: nemávat z jeviště na maminku, nenechat se vykolejit autem projíždějícím za oknem či tím, že Mařenka má novou mašli. Být v roli samozřejmě neznamená opakovat něco "nacvičeného" (to slovo by žádný divadelník neměl ani vyslovit), nýbrž

autenticky znovuprožívat to, co ve fiktivní situaci samo objevilo. Z hlediska práce na inscenaci jde tedy také o to, je-li schopno a ochotno vědomého hledání optimálního tvaru pro nalezený význam a zejména jeho fixace a následně pak rozzívání fixovaného do autentické a působivé podoby při opakovaných reprízách. Tedy také o to, jaká bude míra jeho účasti nejen herecké, ale i jako inscenátora. Až poté přichází otázka míry jeho divadelního talentu, "řemeslných" schopností a dovedností k tomu potřebných. Což jsou problémy jakéhokoli divadla hraného kýmkoli, jakkoli starým.

Výhodou loutkového divadla je, že loutka roli externalizuje - nejenže mohou sledovat obraz postavy, již vytvářím, mimo sebe v podobě loutky, ale navíc je má pozornost odpoutána od zneklidňujícího faktu, že jsem sledován já sám: nejsem to totiž já, kdo hraje, nýbrž loutka, čímž se odbourává herecká stydlivost či tréma. Což však neznamená, že loutkáři jsou plaší introverti, schovávající se za loutku.

Ne každé dítě (či dospělý) má ovšem k hraní loutkou stejné puzení, vztah a vlohy. Jsou tací, kteří když mají něco předvést, zahrát, okamžitě hrají svým vlastním tělem, obličejem, gestikou, mimikou..., a dáme-li jim do rukou loutku, budou ji jen držet, možná s ní třepat a hrát za ní. Jsou jiní, kteří polínkem předvedou dokonale živou bytost, zatímco vlastním tělem budou toporní jako příslovečné poleno. Jsou i tací, kterým je dáno obojí - ale je jich pomálu. Samozřejmě, obě tyto schopnosti lze do jisté míry rozvíjet, učit se - někdy je to ale jako přeučovat leváka na praváka či naopak.

Problém je, že opravdovou chuť hrát divadlo, spojenou s ochotou na něm pracovat a schopností plně existovat v jeho fiktivních situacích, dostávají děti kolem desátého roku, kdy u nich narůstá extrovertnost, touha obracet se navenek, tedy i potřeba vyjadřovat se divadlem, zároveň však roste také jejich smysl pro realitu, potažmo realismus zobrazení, a proto už tak docela nevěří možnostem loutky věrohodně zobrazovat svět - nemluvě o tom, že loutky mají zpravidla spojeny s pohádkou, jež jim rovněž přestává stačit.

Přítom loutkové divadlo nabízí možná víc možností než divadlo herecké a zároveň umí vést děti k hravosti, představivosti, fantazii, kreativitě. Může sdělovat stejně zajímavá a důležitá témata jen jiným způsobem. Není totiž ani o nic horší ani o nic lepší než divadlo herecké. Je jen jiné. Něco dovede lépe, něco hůře, něco poutavěji a zábavněji, něco klopotněji. Vyžaduje myslet a cítit trochu jinak. Cílem loutkového divadla nemůže být pouhé ilustrativní a popisné napodobení skutečnosti (a už vůbec ne hereckého divadla) - jinak se brzy stane pro děti směšným a nepřijatelným. Vytváří svůj vlastní svět pomocí nadsázky, zkratky, metafory, vizuální obraznosti, syntézou výtvarné a pohybové akce. Specifikem loutkového divadla je hravost.

Rovněž hra loutkou není ani obtížnější ani snazší než hra vlastním tělem - je jiná. Loutek je však řada druhů a nespočet typů: spodoví maňásci, javajky, tyčkové loutky včetně plošných, úrovňoví manekýni, panáčci či totémové loutky, svrchní marionety na drátech nebo na nitích... Každá má svého "ducha" a žánrové předurčení, svou paletu pohybových možností (i nemožností): maňásek je akčnější a grotesknější, marioneta rétoričtější a patetičtější, javajka velebnější a melodramatičtější, tyčková loutka prostší a hravější...

Ale je také třeba uvědomit si, že jsou druhy loutek, které hru usnadňují a jiné, které ji ztěžují, neboť svou technologií ovládání odpoutávají příliš mnoho pozornosti od sdělení k technice. Samozřejmě, že musíme vycházet především z toho, po čem volá předloha. Vzhledem k hrajícím dětem bychom ale měli dát přednost takovým druhům loutek, jež svou technickou (i fyzickou) náročností neodvádějí k technice vodění většinu pozornosti, energie a sil, jež by pak chyběly pro přirozenost, autenticitu, tvořivost

a radost z hraní. V zájmu inscenačního výsledku i samotných hrajících dětí by loutky měly být spíše jednodušší, jen tak složité, jak vyžaduje podstata sdělení a možnosti dětí - o nic víc. Má-li výsledek být i umělecky působivý, musí vycházet z potřeb, možností, schopností i zájmů dětí.

Jak tedy děti k hraní loutkami přivést? Vyžaduje to vedoucího, který v možnosti loutky věří, je otevřený, má chuť hrát si a hledat s dětmi nové, vlastní cesty, a dokáže důvěru v loutky přenést i na děti. Což také znamená hledat, co by je právě v tom či onom věku na práci s loutkou mohlo bavit co do témat, látek, žánrů... Přivést děti k hraní loutkami znamená hledat, co má loutka za možnosti, jaká je, co umí i co na ní baví děti - a nejde na prvním místě o techniku, spíš o citění, chápání, představivost a tvořivost.

Cesta k loutkám je otevřená.

Luděk Richter (text vznikl na základě přípravy pro stejnojmennou "konferenci", požádanou studenty katedry výchovné dramatiky pražské DAMU)

Tak třeba takhle:

Vypnout elektrický proud a odebrat baterky ze všech elektronických hraček a tím vynuší všechny rušiče. Potom vzít třeba nějaká dřevěná polínka nebo větve - bez hlaviček, bez očiček, bez ručiček, bez nožiček. A začít si s nimi hrát.

Myslím, že podstata loutkářství spočívá v tom, že člověk vidí ve věcech živé bytosti. A buď je chce oživit nebo se raduje pohledem na to, jak je oživují druzí. U toho, kdo má duši loutkáře, ji myslím může taková hra probudit nebo povzbudit.

Hanka Voříšková

Tak tedy: Naše malé město v kraji Vysočina se pyšní tím, že má loutkářský soubor, který hraje pro nejmenší diváky po celé zimní období. Také já jsem své děti přivedla na představení, abych jim ukázala, jak vypadá kašpárek, čert nebo vodník. Věděla jsem, že loutky má místní soubor překrásné. Ale ouha, před těmi více než třiceti léty i nyní soubor hraje stararé pohádky, které děti baví jen chvíli. Když jsem chtěla jít znovu do loutkového divadla, kluci rovnou řekli, že půjdou radši do kina. Jen dcera se mnou ještě jednou šla. Obě jsme doufaly, že to tentokrát bude lepší než minule. Hrála se Trnkova Zahrada. Jenže místo slonů tam byla úplně jiná zvířátka, ale o slonech se mluvilo. Kluci byli takoví divní, zpomalení a vůbec to nebyla legrace. Obvykle to nedělám, ale o přestávce jsme se s dcerou oblékly a šly do cukrárny. Od té doby jsem se ještě párkrát pokusila zajít na místní loutkáře, bohužel téměř vždy se stejným výsledkem. Možná jsem neměla štěstí, kdo ví? Z mých dětí má k loutkám hezký vztah dcera, které jsem měla příležitost ukázat ještě mnohá dobrá loutková divadla, jako je např. Divadlo Kejkliř, Divadýlko Kuba, Divadlo Bořivoj, Divadlo Střípek... Jisté je, že vnučatům jsem návštěvu místní loutkové scény už nezprostředkovala. Nechala jsem to na rodičích.

Dnes už bych věděla, jaké loutkové divadlo dětem nabídnout. A v tom to asi vězí. Dobré loutkové divadlo, které zaujme, přitáhne diváka a něco sdělí může být prvním impulzem k tomu, aby se o loutky děti zajímaly. Mizerné představení děti od loutek odradí.

Jitka Fojtíková

Říká se, že kdo jednou jen drápkem uvíznul u loutek, toho už jejich kouzlo nepusti po celý život. Něco pravdy na tom je. Znam mnoho lidí, které okouzliho v dětství loutkové divadlo, začali se loutkami zabývat a i když z nich dnes jsou moudří otcové

rodin nebo matky několika dětí a pracují v rozličných povoláních, stále ještě jsou loutky jejich koníčkem, který je zaměstnává ve volných chvílích po práci. Nemusí vždycky jenom hrát loutkové divadlo, loutky je často inspirují k vlastní tvořivé činnosti výtvarné, muzikantské nebo si dokonce vytvořili svůj loutkářský soubor, ve kterém zasvěcují další děti a mladé lidi do této zajímavé práce.

V čem je ta magická moc loutek, která tolik přitahuje každého, kdo v sobě cítí potřebu tvořivé činnosti? Je to jedinečná příležitost vdechovat neživým věcem život, takové až trochu kouzelnické počínání "vytvářet z ničeho něco", stvořit iluzi jiného, neopakovatelného světa. Znáte jistě pohádku o tom, jak se sešli tři tovaryši v lese - jeden vyřezal ze dřeva krásnou pannu, druhý ji oblékl a teprve třetí jí vdechl život tím, že ji naučil mluvit. To je pohádka, ale loutkáři ji uvádějí ve skutek, dělají to všechno dohromady. Ti praví loutkáři-amatéři mají totiž tížádnost dokázat trochu víc, než jenom mechanicky s hotovými loutkami nacvičit hru. Touží uskutečnit a sloučit dohromady vše, co dokázali milí tovaryši každý jen ve svém oboru. Touží podílet se na vzniku loutkové hry už od výroby loutek přes jejich oblékání až po ten okamžik "zázraku oživé hmoty", kdy loutku na jevišti rozhýbou a obdaří ji svým hlasem. A těm nejschopnějším z nich nestačí ani to - pokoušejí se o vlastní tvorbu textů i hudby pro loutkové divadlo. Práce v loutkovém divadle je pro ně zajímavým dobrodružstvím, které nikdy nekončí. Perou se s překážkami, s vlastní pohodlností, s nepochopením ostatních, s věčnou nespokojeností, která je žene dál a nutí je stavět si stále vyšší a vyšší cíle.

Co říkáte - je ve vás také taková jiskřička stálého hledačství, touha vytvářet vlastníma rukama něco nového, tvořit pro radost svou i ostatních? Jestli ano, jistě také jednou sami dokážete vytvořit něco opravdu nového a cenného. Nic vám však nepadne do klína bez práce. Budete se muset nejdříve hodně učit, poznávat samotné loutkoherecké řemeslo, aby se z vás mohli stát mistři oboru. Vždyť třeba u takových houslí je každému samozřejmé, že se hudebník nejdříve musí naučit dokonale ovládat svůj nástroj, že od jednoduchých hudebních etud a cvičení pomalu přechází k opravdovým skladbám a teprve mnohem později se může odvážit vystoupit na pódium. A proč by tomu nemělo být stejné u práce s loutkou? Jako jsou housle nástrojem hudebníka, tak je zase loutka nástrojem loutkářovým a ten musí svůj nástroj ovládat stejně dokonale. Jen nezasvěcení si naivně myslí, že hrát na něj dokáže každý, že stačí, když loutku na scéně nějak rozhýbe. Netuší, že to co s loutkou na scéně provádějí je ve skutečnosti stejně nedokonalé, jako skřípavé zvuky houslí vycházející zpod smyčce začátečníka...

Hana Budínská (z předmluvy k publikaci Loutkář - odznak odbornosti)

POHÁDKA O DVOU O

Zdeněk K. Slabý - Hana Budínská

Alena přijde na scénu s velikým prádelním hrcem, ve kterém má různé věci. Je vidět, že chce dětem něco vyprávět, ale ještě neví co přesně. Sedne si, prohlídí věci v hrnci a přemýšlí. Luděk přijde, postaví se za paravánek, opře se o něj a zvědavě se dívá na Alenu - nechápe její počínání.

Luděk: Co to děláš, prosím tě?!

Alena se ohlédne, ale chce se hned zase zahloubat do přemýšlení; pak ji napadne, že by jí Luděk mohl pomoci:

Alena: Vymyslím. Víš - nějakou docela novou pohádku pro děti. Někakou, kterou ještě nikdy neslyšely.

Luděk: *(popichuje)* S hrcem?

Alena: Proč ne? Už tu byla pohádka z kufru, pohádky z kapsáře, proč ne pohádka z hrnce?

Luděk si hraje s plošnou loutkou prvního O - dává si ho k oku jako lorřon a pochybovačně kouká na Alenu.

Alena: Vidíš! *(vezme mu O z ruky)* Proč ne pohádku o dvou O?

Luděk: O... o... čem?

Alena: No přece o dvou O!

Luděk: To jsem zvědavý! *(ironicky:)* Pohádka o dvou O: Byl jednou jeden...

Alena: *(vážně)* Byl jednou jeden vysokánský kopec *(vytáhne zpod paravánku kopec vzhůru nohama)*, vypadal jako převrácené U *(obrátil ho správně a postaví na rampu)* a na tom kopci rostla zelená tráva. Proto byl zelený.

Luděk: Ale byl také žlutý, protože na něm rostly žluté pampelišky, a byl také červený, protože na něm rostly červené vlčí máky.

Alena: Tak to byl zelenožlutočervený kopec! *(a klidně pokračuje:)* Úplně dole na úpatí kopce žilo jedno smutné O. *(posadí první O, které držela v ruce, na paravánek pod kopec - O okamžitě obživne vedeno zespona loutkohercem)* Celé dny se jenom provalovalo v trávě...

Luděk: *(jí znovu skočí do řeči)* ...mezi pampeliškami a vlčími máky, lelkovalo...

Alena: *(si rázně znova vezme slovo)* ... protahovalo se a vzdychalo.

Luděk: *(velmi skepticky)* Hm!!!

Alena: Na opačné straně kopce *(vyhledá v hrnci druhé O)*, taky docela dole, žilo druhé smutné O. *(Posadí druhé O na paraván.)*

Luděk: Druhé O zase pro změnu vzdychalo, protahovalo se, lelkovalo a povalo se v trávě.

Alena: *(mu oplácí)* Mezi pampeliškami a vlčími máky!

Luděk: Hm!!!

Alena: Jedno O nevědělo nic o druhém a obě dohromady nevěděla nic o světě...

Luděk: *(jí znovu pozlobí)* Dokonce ani o tom, že žijí žížaly...

Alena: Neměla s kým si popovídat ani s kým si pohrát, a proto se z nich pomalu, ale jistě stávali smutní peciválové. Jednoho dne, když tomuhle O bylo zrovna nejsmutněji, řeklo si...

První O: Dám se k horolezcům a jako první horolezeckou zkoušku udělám to, že se vyšplhám na kopec. Až budu nahore...

Luděk: ...na hoře...,
První O: ...rozhlédnu se, jak to vypadá kolem.
Alena: Jak řeklo, tak udělalo. *(Prostrčí ukazovák a prostředník otvorem v O, takže se z nich stanou nožičky O, a začne šplhat po kopci.)* Šplhalo a šplhalo...
Luděk: ...a šplhalo...
Alena: ...a ještě šplhalo, až se vyšplhalo až na vrcholek.
První O: *(se rozhlíží)* Jé - to je rozhled!
Luděk vezme vařečku a podrazí O nožičky, takže O se začne kutálet z kopce dolů na druhou stranu.
Luděk: ...stačí si říct O, ale v tom mu ujely nožičky a O fičelo z kopce dolů.
O narazí dole na druhé ležící O, Luděk bouchne vařečkou do hrnce a nad O zavíří několik jiskřiček, jak se jim z nárazu zajiskřilo v hlavě.
Druhé O: Nemůžete dávat pozor? Tady není žádná autostráda!
Alena: Potom se O na sebe podívala a podivila se, jak jsou si podobná.
První O: Ale to mě těší, že jsem vás tu našlo.
Druhé O: Potěšení je na mé straně! Vždyť vy jste skoro tak pěkné jako já.
Luděk: Tak se O častovala podobnými zdvořilostmi, ale pak si lehla vedle sebe a civěla do nebe.
Alena: Tak to nekaz! To není žádná pohádka !
Luděk: *(poštouchně druhé O vařečkou)* No tak začalo druhé O pobízet první:
Druhé O: Povídejte mi něco! Vy jste hodně cestovalo, máte jistě spoustu zážitků...
První O: Ale to nestojí za řeč. Povídejte raději něco vy.
Luděk: A pak se dohodla, že si vlastně nemají o čem povídat, protože celkem nic nezažila, nic neviděla, s nikým se neseznámila.
První O: Co budeme dělat?
Druhé O: Mám nápad! Půjdem do světa!
Alena: A šla: kutálela se, valila se, loudala se jedno za druhým jako dvě obruče.
O se po chvíli začnou opravdu loudat a nakonec se zastaví úplně.
Luděk: Jenomže je nikdo nepoháněl, a tak byla za chvíli ucabrtaná a unavená, že to dál nešlo.
První O: Takhle do světa nikdy nedojdeme.
Luděk: To ne !
Alena: Když nedojdou, tak dojedou! Uděláme jim auto!
Luděk: Prosim tě, jak chceš udělat auto? Máš po ruce součástky? Motor, karosérii, blatníky, okna, dveře, spojku, sedadla a výfuk?
Alena: Maličkost! *(vytáhne z hrnce velké nůžky)* Mám nůžky a těmi si auto vystříhnu!
Vytáhne z hrnce pruh látky, na které jsou namalovány karosérie aut, přehodí ho přes paraván a začne z něj vystříhovat jedno auto.
Luděk: Ale kola, kde máš kola?
Obě O: Od čeho jsme tu my?! *(Seberou se a samy si vlezou pod auto jako kola.)*
Luděk: Každé pořádné auto má čtyři kola! Jenom splašený montgomerák má tři!
Alena: *(přípevňuje kola k autu)* Copak jsou ta druhá dvě kola vidět? Tak vidíš!
Auto si povyskočí, zamává výfukem a rozjede se - dojem jízdy vyvolává otáčející se paravánek v pozadí s namalovaným stromem, patníkem, kopečkem, loukou s telátkem...)
Alena: No a už to fičelo, drandilo, svištělo, hučelo a drncelo. O si to hnala stovkou do světa.
Luděk: Kolem nich se míhají stromy a patníky a kopečky...
Alena: ...a louky s telátky a ovečkami...

Luděk: A najednou - přesně za pět minut čtvrt na jedenáct - dojedou do světa. *Před autem se vynoří svět - zeměkoule. Luděk na ni zaklepá vařečkou, v zeměkouli se otevřou dvířka, auto projede dovnitř a vyjede na druhý, vyšší paravan s kulisou městské věže s hodinami. Svět zmizí. Alena sáhne do hrnce a vytáhne z něj dědečka, vysadí ho nahoru na paraván k autu.*

Alena: Na začátku světa stojí dědeček a povídá:

Děda: Kdopak to tu drandí a sviští a hučí?

První O: No přece já.

Druhé O: No přece my.

Alena: Dědeček kouká a kouká...

Luděk: ...ale nevidí nikoho.

Děda: Kdepak mám své brýle?

Alena: ...povídá dědeček a hledá je v kapse...

Luděk: ...za uchem, pod vousy, v druhé kapse, v rukávě, v botách...

První O: To nic. My vám ty brýle, dědečku, uděláme.

Druhé O: Abyste nás viděl.

Luděk: Dodává druhé O...

Alena: Protože je mu líto, že na ten nápad nepřišlo samo. *(Vezme obě O, nenápadně je vymění za hotové brýle a připíchne je, dědovi na nos.)* A dědeček je rád, kouká se, protože se může konečně zase koukat a prohlédnout si všechno kolem sebe.

Luděk: Ale jak si tak prohlíží všechno kolem sebe, uvidí zrovna před sebou značku zákaz zastavení!

Upevnil na svou vařečku značku a podrží ji dědovi rovnou před nosem.

Děda: Ale, ale, to nejde, auto, abys tady stálo, když je tu zákaz zastavení, na to jsou předpisy! To tě měli v autoškole už dávno naučit, že pod takovouhle značkou se stát nesmí. Tak se nastartuj a honem jeď, ať z toho nemáš polízanici!

Auto: No jo, dědečku, ale ještě jsem nevidělo ani jeden bourák, aby jezdil bez kol. A já, račte si všimnout, nemám ani jedno kolo. To je patálie. Při mé smůle tu za chvíli bude dopravní strážník a zatkne mě a vsadí do vězení.

Hodiny se začnou najednou na věži pohybovat a natahovat k autu.

Hodiny: My bychom mohly dělat přední kolo. Proč bychom nemohly běhat, když umíme dobře a přesně chodit? Jdeme už tolik let na jednom místě.

Alena sundá hodiny z věže a připevní je k autu.

Luděk: Má to háček. Čas poletí rychle dopředu.

Hodiny: Ale to se dá zase vyrovnat, až budeme stát. Dejme tomu, že bude pět hodin odpoledne už v poledne. Ale pak budeme zase pět hodin odpočívát, takže bude v pět hodin opravdovských pět hodin.

Auto: Ale kde seženeme druhé kolo?

Alena: *(vezme Ludkovi značku zákaz zastavení a upevňuje ji na auto:)* Tady!

Luděk: Jenomže to se pak auto nesmí nikdy zastavit, pořád bude muset ujíždět a ujíždět.

Obě O: O to nám přece jde, abychom se dostala co nejdál do světa. Tak proč by mělo auto zastavovat?

Auto: Tak nasedat, dědečku!

Sjede na spodní paravánek, kde zase jízdu znázorňují pruhy betonu, asfaltu a kočičích hlav, otáčejícími se za paravánem.

Alena: Auto drandí a ujíždí, jako by bylo kradené. Napřed jelo po betonu, pak po asfaltu, jelo se jim báječně, ale pak přišly kočičí hlavy a hodiny se najednou zastavily.

Luděk: Asi byly málo natažené.

Hodiny: A my už dál nepůjdem ani nepoběžíme. Už jsme ukodrcané až běda. Takhle jsme si ten výlet nepředstavovaly! Už je na nás sedm hodin, a co je moc, to je moc!

Alena: Ale co dopravní značka?

Děda: Porucha je porucha...

Alena: ...řekl dědeček a přemýšlel, že by měli mít náhradní kolo. Ani svou myšlenku neřekl nahlas, když tu se ozvalo O z vývěsního štítu nad obchodem:

O z nápisu BOTY: Jak se tak na vás dívám, mohli byste mě potřebovat.

Děda: Copak o to, ale když ty patříš do nápisu.

O z nápisu BOTY: *(seskočí dolů a příběhne k dědovi)* Jen klid dědo. O dámskou a pánskou obuv jsem se nikdy přehnaně nezajímalo. Ani o pracovní a vycházkovou ne.

Alena dá hodiny do auta a místo nich upevní jako kolo O ze štítu.

Alena: Ať se teď hodiny taky trochu povoží, když se tak schvátily, a startujeme!

T ze štítu: *(se začne natahovat k autu)* Haló, prosím vás, vezměte mě s sebou! O je můj starý kamarád a já tu bez něho BTY prodávat nebudu. *(Seskočí dolů a příběhne k Luděkovi.)*

Luděk: Vidíš, to je vlastně pravda. Ostatně si nedovedu představit, že by někdo na tak malém městě kupoval BTY. Já sám bych se rozmyšlel takovou neznámou věc koupit.

Děda: Víš co, T? Pojď k nám dolů a můžeš dělat volant. Stejně mě nebavilo jezdit pořád za nosem.

T ze štítu: *(skočí do auta a naporuje se)* Jsem volant, heč!

Alena: Najednou začnou dědečkovi...

Luděk sáhne do kapsy, vytáhne hrst plošných kapek a pomalu je pouští dědovi na hlavu.

Alena: ...bubnovat na hlavu kapky.

Luděk: Kap, kap, kap...

Děda: Co je to? Jasná obloha, a prší? Škoda že tu nemám svůj klobouk.

Alena: Dědečku, my vám ten klobouk uděláme, ozve se nad ním.

B a Y ze štítu: *(plačtivě)* My vám uděláme ten nejkrásnější klobouk, jaký jste kdy viděl!

Alena: Dědečku, to neprší, to jen zbylá písmena pláčí a vzdychají!

Auto nenápadně odjede ze scény.

B a Y: Sám jste povídal, že by nikdo nekupoval BTY, a kdo má kupovat BY? Byla bychom tu docela zbytečná.

Alena: A písmena hupky hup, naskáčou mu na hlavu.

Luděk: Tohle má být klobouk?

Děda: Vypadám jako strašák do zelí. A bolí mě z nich hlava. Y je moc tvrdé, tlačí mě.

Alena: Tak to spravíme. Povaříme Y trochu v hrnci, snad *změkne*. *Vytáhne z hrnce pruh látky s namalovanými kamny a přehodí ho přes paraván. Zároveň se na druhé straně vysune za paravánem pokračování namalovaného komínu. Alena vezme hrnec, vhodí do něj Y a hrnec postaví na kamna. Z komína začnou vystupovat obláčky kouře. Luděk vezme do ruky vařečku a mluví do ní jako do mikrofonu.*

Luděk: Milí posluchači, právě sledujete zajímavou událost: jak udělat z tvrdého Y měkké. Pozor: Alena právě zatopila v kamnech, dává na ně prádelní hrnec s tvrdým Y, pozor voda se začíná vařit, vystupuje pára, moment - sám se podívám,

vážení posluchači - Y je ještě pořád tvrdé, je to opravdu velice tvrdé Y. Pozor, ubíhá třicátá minuta našeho pokusu, stav je nezměněn, vážení posluchači, Y je stále ještě velice tvrdé. Poslechněte si tedy zatím zábavnou hudbu.

Ozve se rytmická muzika, během níž se na scéně rozehrává tanec obláčků kouře.

Alena zkouší vařečkou vytáhnout Y, míchá s ní v hrnci. Děda zvědavě nakukuje.

Luděk: Vážení posluchači, hlásíme se vám opět po krátké přestávce - pozor - jsme svědky nového pokusu - nevidím dobře - sláva - sláva - ano, vážení posluchači, Y je už úplně měkké! A teď, dokud je ještě měkké, bere je Alena do ruky, trochu je povytahuje a nyní - ano, nyní pokládá za napjatého ticha na měkké I B a posadí klobouk dědečkovi na hlavu.

Alena nenápadně vymění písmenka za hotový klobouk a připíchne ho dědovi na hlavu.

Luděk: Pokus se podařil, dědeček je v klobouku docela štramák.

Alena sbalí pruh látky s kamny, schová hrnec a chce odejít.)

Alena: Tak a teď je všechno v pořádku, máme auto, máme dědu s brýlemi a kloboukem. Děda se může rozjet do světa pohádka je vymyšlená, můžeme končit.

Luděk: *(ji zastaví)* Máme dědu, máme klobouk, máme auto - nemáme auto!

Alena: Tak nedělej schválnosti! Proč bychom nemohli pohádku skončit, když všechno dobře dopadlo?

Luděk: Všechno dobře dopadlo! Nemáme auto, povídám ti to!

Alena: *(se rozhlédne)* Fakt. Nevadí! *(Vytáhne zpod paravánu telefon a vytočí číslo.)* Haló, haló! Informace? Prosim vás, můžete mi říci, kam se nám ztratilo auto z pohádky O dvou O? Ano..., ano. Co říkáte? Vyhrálo právě závody papírových aut? První místo, říkáte? No tohle! Haló..., že je na cestě k nám? Ano, děkuji. Děkuji. Slyšeli jste to? *(Položí telefon, ten zmizí pod rampu.)*

Luděk: To je i na pohádku trochu moc. Koukej - dědečkovi se z toho točí hlava! *(Otáčí prstem dědovou hlavou.)*

Hodiny: *(křičí z přijíždějícího auta)* Byly jsme první!

Alena: ...hlásí hodiny, které, koukejme se, dělají zas už přední kolo!

Hodiny: Vyhrály jsme! V životě jsme tak rychle neutíkalý. A ještě k tomu pozpátku!

Alena: Dědečku, tak se vzpamatujte. Dědečku?!!!

Luděk: Tak - a dědeček se nám proměnil v docela mladého strejdu! *(Nastaví dědečkovu hlavu tak, že vousy teď tvoří vlasy a brada je holá.)*

Hodiny: To je hotovka! Taky jsme uběhly nejmíň 263 tisíce hodin nazpátek!

Luděk: 263 tisíce hodin - to je..., to je...

Alena se na něj výsměšně dívá.

Luděk: To je..., to bude... *(Najednou dostane nápad: vtáhne zpod paravánku počítačku, vyřuká čísla - ozve se zvonek, Luděk vezme sluchátko, ozve se hlas stále opakující: Třicet let, třicet let... Luděk zavěsí, počítačka se ztratí.)* Třicet let! Děda nám omládl o třicet let.

Strejda: No vy jste to se mnou vymňoukli!

Alena: ...řekl vyjevený strejda...

Strejda: Ne že bych nebyl rád, ale co bude s mou penzí, vážení? Z čeho teď budu živ? Copak mi teď někdo uzná nárok na penzi?

Luděk: Těžko. Nikdo vám nebude věřit, že jste děda, když nejste.

Alena: No to jsem zvědavá, co s tím uděláme. Když se kouknu na dědu - vlastně na strejdu, vidím, že jsme v koncích.

Luděk: Ale nejsme! Strejda najednou vyskočí, bouchne se do čela a volá:
Strejda: Mám nápad! Já tu penzi vůbec nepotřebuji. Já se mohu uživit sám.
Zařídím si benzínovou pumpu a budu prodávat benzín...
Luděk: ...a olej a náhradní součástky...
Strejda: ...a svíčky...
Luděk: ...a stlačený vzduch...
Strejda: ...a naftu a po pracovní době se budu projíždět v autě. Jenom hodiny
nesmím nechat běhat jako kolo.

Na horním paravánku se během posledních slov skládá benzínová pumpa: vršek vytvoří obrácená značka zákazu zastavení, na ní B jako značka benzínu, hodiny vyskočí na pumpu jako počítač benzínu a pumpa začne fungovat - hadice po stranách přivolávají kolem jedoucí auta, točí jim benzín a zase je posílají dál. Veselý provoz, houkání aut.

Alena: Nezapomeňte se zastavit u naší pumpy, až pojedete někdy kolem, děti!
Strejda vás rád obslouží!

Vezme strejdu za ruku a odchází s ním za paravánek. Pumpa vyhodí přes rampu jedno po druhém písmena KONEC, ukloní se a po úderu gongu se vše ztratí za paravánkem

Inscenaci uvedl Loutkářský soubor ÚDPM JF Praha 2 vedený Hanou Budínskou v roce 1966.

HANA BUDÍNSKÁ

...se narodila 25. dubna 1933 v Havlíčkově Brodě, ale dětství prožila v Krucemburku/Křížové. S loutkami si začala během studia roku 1952 ve školním souboru Ajdivadlo na Vyšší škole uměleckého průmyslu v Brně - a zřejmě ji okouzly: osmatřicet let (1954-1992) vedla loutkářské kroužky a soubory v tehdejším domě pionýrů (v časech uvolnění "děti") a mládeže v pražské Grébovce, s nimiž inscenovala desítky her a hříček.

Přivedla k umění takové lidi, jako je skvělý herec a muzikant Jiří Vyšehrad, výtvarník Jiří Trnka, vynikající filmový maskér Zdeněk Klika, pedagog Jaroslav Provazník či Jakub Hulák a stovky dalších, kteří třeba umění profesionálně nepěstují, ale které na celý život ovlivnila, vzbudila v nich pochopení a celoživotní lásku k umění, rozvinula v nich estetické cítění a hlavně je nasměrovala k tomu, aby se stali citlivými, slušnými a kultivovanými lidmi, schopnými hledat si smysluplnou náplň života. Teprve s odstupem nám docházelo, co všechno nám dala, jak nás inspirovala a obohatila.

Nenacvičovala s námi divadlo, natož za každou cenu loutkové - snažila se dovést nás k tomu, abychom společně s ní hledali podobu textů, navrhovali a vyráběli výpravu, zkoušeli vytvořit situace a jednání postav v nich, hledali tvar inscenace a později se i podíleli na režii. Byla totiž v loutkářství zakladatelkou toho, co se dnes nazývá dramatická výchova, ale tenkrát to ještě ani nemělo jméno a až časem se začalo nazývat komplexní estetickou výchovou.

I proto byly její inscenace osvěžující, tvořivé, živé a současné. Od roku 1961 se s nimi objevovala na Loutkářských Chrudimích a dle tehdejšího hodnocení přinesly omlazení a oživení loutkářství; dohromady tu hrály jí vedené soubory dvanáctkrát (a z jejich odchovanců vzešlé Paraple ještě pětkrát, P.S. dvakrát a Běžná hlava jednou). Letos to bude přesně padesát let, co uspěla i na Šrámkově Písku s Pohádkou o dvou O, později vystoupila jedenáctkrát i na národních přehlídkách dětského divadla Žďáru a Kaplici... Prorázela

tak cestu i svým následníkům jako byla Milada Mašatová či Jiří Oudes. Právem dostala cenu Ministra kultury České republiky.

Nezapomenutelné byly i tábory Umění-hra ve Stráži nad Nežárkou, na nichž jsme se snažili pod jejím vedením přivést k zjitřenému vnímání a radosti ze života ještě širší okruh dětí. Uspořádala několik výstav svých výtvarných prací (Praha, Mělník, Chrudim...) a její z papíru vystřihované grafiky jsou sběratelským bonbónkem a potěšením šťastných majitelů. Svě nepopíratelné pedagogické schopnosti uplatnila ve spoustě seminářů a také na pražské DAMU, kde čtyři roky učila. Publikovala v Československém loutkáři (seriály Co divák neuvidí, Loutky podněcují, inspirují a baví a další) i v jiných časopisech. Napsala také řadu dodnes ceněných publikací. Celý život se věnovala divadlu s dětmi a pro děti.

Poslední rok a tři čtvrtě jí zlobilo zdraví a Hanka se pomalu vytrácela. Umřela před půl osmou večer 4. dubna 2016 jen pár set metrů od svého celoživotního pražského působiště a bydliště.

PUBLIKOVANÉ HRY HANY BUDÍNSKÉ

Budulíněk. In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1966; ÚDPM JF, 1970.

Červená lodička. Dramatizace pohádky Hany Doskočilové. Mladá scéna XV, 1973/1974, č. 4.

Duhové pohádky. Pohádky Daniely Fischerové. Československý loutkář XXXVI, 1986, č. 9; In Dětská scéna 2, textová příloha Tvořivé dramatiky XI, 2000.

Hra pro zalezlíky. Praha: DILIA, sv. 8290, 1963.

Hrajeme si s říkadly. Z veršů Františka Kábeleho. In Ať si už mohou naše děti ve své škole hrát! Praha: IPOS-ARTAMA, 1992.

Já jsem muzikant. In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1966; ÚDPM JF, 1970; In Dětské loutkové divadlo. Praha: Albatros, 1980.

Jak se dělá pohádka. In Dětské loutkové divadlo 2. Praha: Albatros 1983.

Jak se chtěl Neználek stát malířem, Jak se chtěl Neználek stát muzikantem.

Dramatizace pohádky Nikolaje Nosova. Mladá scéna IX, 1968, červen.

Jak se chtěl stát Neználek malířem. Dramatizace pohádky Nikolaje Nosova. In Zlatá brána. Praha: MF, 1978; In Zlatá brána. Praha: MF, 1978; Pionýrská štafeta XVI, rubrika Není loutka jako loutka 1984, č. 4.

Jak se mají hlemýždi. Dle pohádky Josefa Bruknera. In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1977; In Dětské loutkové divadlo 2. Praha: Albatros 1983; Pionýrská štafeta XVI, rubrika Není loutka jako loutka, 1984, č. 8.

Jehlička. Na námět pohádek K. Poljakovové. In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1977.

Komedianti. In Dětské loutkové divadlo. Praha: Albatros, 1980.

Kuřátko a obilí. Ilustrace básně Františka Hrubína. In Co si zahrajeme s loutkami.

Praha: ÚDPM JF, 1966; ÚDPM JF, 1970; In Dětské loutkové divadlo. Praha: Albatros, 1980; Pionýrská štafeta XV, rubrika Není loutka jako loutka 1983, č.8; In Estetická výchova v PO SSM. Praha: MF, 1988.

Lenoši a kocour. Mladý loutkář V, 1964, leden; In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1966; ÚDPM JF, 1970.

O Mrkvičkovi. Pionýrská štafeta XVI, rubrika Není loutka jako loutka, 1984, č. 6; In Je nám dobře na zemi. Praha: MF, 1989.

O Neználkovi. Dramatizace knihy N. Nosova. In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1970; In Loutkář - odznak odbornosti. Praha: MF, 1978.

O vynálezci dětských snů. Dle Aloise Mikulky. In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1977.

Odvážná lodička. Na námět pohádky Hany Doskočilové. In Dětské loutkové divadlo. Praha: Albatros, 1980.

Pasáček vepřů. Dle pohádky H. Ch. Andersena. In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1977.

Pohádka o dvou O. Dramatizace pohádky Zdeňka K. Slabého. Praha: ÚDLUT, ed. Textová příloha Divadelní výchovy, sv.5/1966; In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1966; ÚDPM JF, 1970; In Dětské loutkové divadlo. Praha: Albatros, 1980.

Pohádka o hvězdě Máně. Dle pohádky Aloise Mikulky. In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1977; Pionýrská štafeta XV, rubrika Není loutka jako loutka, 1983, č. 10; Československý loutkář XXXV, 1985, č. 12; In Estetická výchova na pionýrském táboře. Praha: ÚDPM JF, 1988; In Estetická výchova v PO SSM. Praha: MF1988; In At si už mohou naše děti ve své škole hrát! Praha: IPOS-ARTAMA, 1992.

Pohádka o malém ježkovi. Na námět pohádky Octava Pancu-laše. Mladá scéna VII, 1966, srpen; In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1966; ÚDPM JF, 1970; In Dětské loutkové divadlo. Praha: Albatros, 1980.

Popletená pohádka. Dramatizace pohádky Olgy Hejné. Mladá scéna X, 1968/1969, č. 4; In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1970.

Povídám, povídám neplechý. Pásmo veršů Ljuby Štíplové. Mladá scéna XXII, 1980/1981, č. 4.

Ráno. Na námět Čapkova Povídejme si, děti. In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1966; ÚDPM JF, 1970.

Ráno před zvoněním, Mladý loutkář VI, 1964, říjen; In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1966; ÚDPM JF, 1970.

Svit', sluníčko, svit'! Montáž veršů Františka Hrubína. Mladý loutkář V, 1964, květen; In Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1966; ÚDPM JF, 1970; In Dětské loutkové divadlo. Praha: Albatros, 1980.

Šípková Růženka. Dramatizace pohádky Věry Provazníkové. In Dětské loutkové divadlo. Praha: Albatros, 1980; In Je nám dobře na zemi. Praha: MF, 1989.

Vyprávíme pohádky nejmenším. Pásmo pohádek Olgy Hejné. Praha: ÚDDM JF, 1969.

Zpívající fontánka. Dle pohádky Josefa Jarolímka. In Dětské loutkové divadlo 2. Praha: Albatros 1983.

KNÍŽNÍ PUBLIKACE O DIVADLE A DRAMATICKÉ VÝCHOVĚ

At' si už mohou naše děti ve své škole hrát! Praha: IPOS-ARTAMA, 1992.

Co si zahrajeme s loutkami. Praha: ÚDPM JF, 1966, 1970, 1977.

Čtyři barevné kapky. Praha: Mladá fronta, 1979, 1989 (se Soňou Pilkovou).

Dětské loutkové divadlo 2. Praha: Albatros, 1983 (sestavila s Jaroslavem Provazníkem).

Hry pro šest smyslů. Praha: Gema, 1990; DK Jihozápadního Města, 1992; IPOS-ARTAMA, 1994, 2001; NIPOS-ARTAMA, 2004, 2008, 2012.

Inspirace I. Tvořivé hry k obohacení dramatické výchovy. Praha: ARTAMA-STD, 1991.

Jak děláme loutkové divadlo. Praha: ÚDPM JF, 1969.

K činnosti zájmových kroužků loutkového divadla. Praha: ÚDPM JF, 1984.

Loutkář - odznak odbornosti. Praha: Mladá Fronta, 1978.

Loutkářské kroužky. Praha: ÚDDM JF, 1967, 1969.

Loutky podněcují, inspirují a baví. Praha: ÚKVČ, 1981.

Maňáskové kroužky pionýrů. Praha: ÚDDM JF, 1964.

Momenty s výhledy do budoucna. Praha: ÚDDM, 1990.

Strefíte se do černého? - Zásobník faktů, možností, nápadů, názorů. (sestavila H.B.)

Stříhy na maňásky. Praha: ÚDPM JF.

Vyprávíme pohádky nejmenším. Praha: ÚDDM JF, 1969.

Výroba kornoutových loutek. Praha: ÚDPM JF, 1967.

Zájmové kroužky loutkového divadla. Praha: ÚDPM JF, 1975, 1977, 1989.

ÚČAST SOUBORŮ HANY BUDÍNSKÉ NA CELOSTÁTNÍCH A NÁRODNÍCH PŘEHLÍDKÁCH

- 1961 Loutkářská Chrudim: **Pohádka o malém ježkovi** (PS DPM JF)
- 1962 Loutkářská Chrudim: **Hra pro zalezlíky** (PS DPM JF)
- 1963 Loutkářská Chrudim: **Pozor, nebezpečí!** (LS DPM JF)
- 1964 I. mezinárodní festival loutkářů amatérů Karlovy Vary: **Pozor, nebezpečí!** (LS DPM JF)
- 1966 Šrámkův Písek: **Pohádka o dvou O** (LS ÚDPM JF)
- 1966 Loutkářská Chrudim: **Pohádka o dvou O** (LS ÚDPM JF)
- Loutkářská Chrudim: **Udatný Kasián** (Divadlo v Nerudovce-ÚDPM JF)
- 1970 Loutkářská Chrudim: **Komedianti** (LS ÚDPM JF)
- 1971 1. národní přehlídka dětských divadelních souborů Žďár nad Sázavou: **Komedianti** (LS ÚDPM JF)
- Loutkářská Chrudim: **Pohádka z Pipinička** (Blažejíček/Paraple - LS ÚDPM JF)
- 1972 2. národní přehlídka dětských divadelních souborů Žďár nad Sázavou: **Lízinka** (LS ÚDPM JF)
- Loutkářská Chrudim: **Lízinka** (LS ÚDPM JF)
- 1973 Loutkářská Chrudim: **Odvážná lodička** (LK ÚDPM JF)
- Loutkářská Chrudim: **Růžičku bráti** (Paraple ÚDPM JF)
6. bábkarská Žilina: **Růžičku bráti** (Paraple ÚDPM JF)
- 1975 Kaplické divadelní léto: **Zpívající fontánka** (LS ÚDPM JF)
- 1976 Loutkářská Chrudim: **Jak se dělá pohádka** (LK ÚDPM JF)
- 1978 Kaplické divadelní léto: **O podivném vejci** (LS ÚDPM JF)
- 1979 Kaplické divadelní léto: **Jak si mořský koník, mořská jehla a hvězdice udělali malé milé moře** (LS ÚDPM JF)
- 1980 Kaplické divadelní léto: **O sedmi trpasličích a ještě jednom navíc** (LS ÚDPM JF)
- 1982 Kaplické divadelní léto: **Tři sněhuláci** (LS ÚDPM JF)
- 1985 Kaplické divadelní léto: **Třináctka pro osmičky aneb Školní lásky a nelásky** (LS ÚDPM JF)
- 1986 Kaplické divadelní léto: **Duhové pohádky** (LS ÚDPM JF)
- 1989 Kaplické divadelní léto: **Krabička** (LS ÚDPM JF),
Kaplické divadelní léto: **Sněhurka** (LS ÚDPM JF)
Loutkářská Chrudim: **Sněhurka** (LS ÚDPM JF)

T.č. BABIČKA

FLORA A ODYSSEUS

"Flora Belle Buckmanová seděla u svého stolu ve svém pokoji. Byla velice za-neprázdněná. Dělała dvě věci naráz. Ignorovala svoji matku a přitom četla komiks s názvem Iluminovaná dobrodružství úžasného Záříče!"

"Nedoufej, jen si všímej", toto důležité pravidlo z přílohy komiksu "Můžou se ti stát strašné věci!" si Flora dokonale osvojila. Tak se jí podaří zachránit život veverčáko-

vi. Dá mu jméno Odysseus, podle vysavače, který ho vcucnul. Veverčák tímto získal velikou sílu, schopnost létat a psát básně. Vy se v příběhu také dozvíte, co znamená "slibuji, že se k tobě vždycky zase obrátím", kde je místo zvané Bloudobloud nebo, že "domů" je hezké slovo.

Americké spisovatelce Kate DiCamillo (také Příběh o Zoufálkovi) a ilustrátorovi Keithovi Cambellovi se podařilo vytvořit krásnou knihu pro děti i dospělé. Vydavatelství Albatros ji doporučuje čtenářům od 8 let. Zrovna dnes večer hlidáme s manželem vnučata a všichni se těšíme, že si zase kousek přečteme z knížky Flora a Odysseus - iluminovaná dobrodružství. Jarmila Doležalová

MIDIRECENZE NA KONEC

JIHOČESKÉ DIVADLO České Budějovice: Dalskabáty, hřišná ves (autor Jan Drda, režie Petr Hašek)

Scénu tvoří vysoká věž z trubek, pokrytá výměňovatelnými potahy a čtyři zkosené bedny na kolečkách, jejichž odklopitelná šikmá víka připomínají prejzové střechy. Herci i muzikanti jsou oblečeni do barvitých masopustních kostýmů s polomaskami na obličejích a hrají s plným nasazením silně stylizovanými až tanečními pohyby s mnoha téměř artistickými prvky - vše v jarmareční nadsázce jako mechanické panoptikum. Hudba tu má významnou roli jak jako rytmizující doprovod akcí, tak v samostatných zpěvních číslech. Pozoruhodných nápadů v řešení jednotlivých situací je tu nepočítaně.

S potěšením po celou dobu sleduji, jak je co řešeno, jak je co vymyšleno a jak herci vše zvládají.

Něco tu však chybí. Především a hlavně jakákoli emotivnost. Inscenace působí jako dobře sehraný rytmicky klapající stroj, někdy až cynický škleb, v němž není (vzhledově ani jednáním) jediná postava, s kterou by bylo možné sympatizovat, které by bylo možné držet palce, a o kterou by bylo možné se bát. Za pozoruhodnou formou mizí do pozadí jak souvislosti příběhu, tak jeho etické vyznění. Důraz je na jednotlivostech, zatímco jejich postavení a souvislosti v celku jsou upozaděny. Pro samé umění zmizela emoce, poslání, smysl věci. Ani happyend se nekoná - všechno jen "šťastně" skončí ve slovech, a to, že si na závěr všichni sundají masky, katarzi nevyvolá - tím spíš, že arcidábel-farář si ji sundal jako prvý už v pekle.

Není divu, že děti (přítomny zhruba osmi až devítileté) jsou neklidné a poněkud zmatené. Zasmějí se tu a tam výrazně pohybové akci či pepnějšímu slovu.

Petr Hašek dokazuje, že je schopen vytvořit pozoruhodnou barvitou podívanou z jakékoli předlohy. Teď ještě významové zaklenuť a emotivní účín. (LR)

AUTOŘI PŘÍSPĚVKŮ

HB - Hana BUDÍNSKÁ, lektorka, vedoucí dětských a mládežnických souborů, Praha

JD - Jarmila DOLEŽALOVÁ, lektorka dramatické výchovy, Brno

JF - Jitka FOJTÍKOVÁ, učitelka ZŠ, Humpolec

LR - Luděk RICHTER, režisér, divadelní teoretik, absolvent FF UK a DAMU, Praha

HV - Hana VOŘÍŠKOVÁ, výtvarnice, režisérka, herečka, učitelka ZUŠ, Choceň

Divadlo dětem, čtvrtletník DDD, vydává Společenství pro pěstování divadla pro děti a mládež DOBRÉ DIVADLO DĚTEM, Chopinova 2, 120 00 Praha 2, tel.: 222 726 335, e-mail: osDDD@seznam.cz. Toto číslo vyšlo k 1. jarnímu dni, 20. března 2016. MK ČR E 15172.